

Валентина Володимирівна Коваленко,
аспірант Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України,
м. Київ, Україна

УДК 371.3:004

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

В статті проаналізовані психолого-педагогічні вимоги до використання мультимедійних презентацій в роботі з молодшими школярами. Також визначені переваги мультимедійних презентацій в роботі з молодшими школярами. Описані вимоги до використання мультимедійних презентацій в роботі з молодшими школярами. Проаналізовано ряд публікацій про використання мультимедійних презентацій в роботі з молодшими школярами. Підготовлено рекомендації щодо психолого-педагогічних вимог при розробці мультимедійних презентацій в роботі з молодшими школярами.

Ключевые слова: мультимедиа, презентації, слайд, молодші школяри.

The article analyzes the psychological and pedagogical requirements for the use of multimedia presentations in working with junior pupils. The advantages of multimedia presentations in working with junior pupils. We describe the requirements for using multimedia presentations in working with junior pupils. Analyzed a number of publications on the use of multimedia presentations in working with junior pupils. Prepared recommendations for psychological and pedagogical requirements in the development of multimedia presentations in working with junior pupils.

Key words: multimedia, presentations, slide, junior pupils.

Суспільство стрімко розвивається, а інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною життя людей. Більшість учнів активно використовує інформаційно-комунікаційні технології у повсякденній діяльності (у навчальному закладі, сім'ї, з друзями). Тому перед сучасним ЗНЗ постають нові завдання: створення кращих умов для розвитку кожного учня. Необхідно звернути увагу не на заучування навчального матеріалу, а на формування в учнів здібностей самостійного осмислення навколишньої реальності.

Існує значна кількість програм для розроблення мультимедійних презентацій, а також створених вчителями презентацій для представлення навчального матеріалу, насиченого структурованою інформацією в послідовному порядку. Щодо початкової школи, то впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у НВП є доцільним та перспективним. Особливої значущості набуває підвищення кваліфікації вчителів-практиків стосовно використання мультимедійних презентацій в діяльності з учнями молодших класів. Тому під час створення мультимедійних

презентацій для вчителів важливим є врахування вікових, психічних та фізіологічних особливостей учнів початкової школи.

У публікаціях В. Ю Бикова, М. І Жалдака, Н. В Морзе, С. Г. Литвинової та ін. описано різні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій у ЗНЗ.

У наукових працях В. І. Імбер, А. М. Коломієць, Н. А. Коломієць, Л. Є. Петухової розглянуто особливості професійної підготовки вчителів початкових класів до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Публікації Н. П. Дементієвської, Ю. О. Жука, О. П. Пінчук, О. М. Соколюк та ін. пов'язані з використанням мультимедійних засобів навчання у ЗНЗ. Дослідження В. М. Андрієвської, Н. В. Олефіренко, О. О. Литвиненко, Ю. С. Громової, Л. Н. Югової та ін. спрямовано на застосування мультимедіа-технологій для початкової школи з різних навчальних предметів. Підвищення кваліфікації вчителів щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у НВП, то дослідження С. О. Сисоєвої,

Н. В. Сороко, О. В. Овчарук, В. В. Олійника, К. І. Колос, Н. І. Клокар та ін. спрямовано у цьому аспекті.

Однак мало дослідженими залишається питання щодо психолого-педагогічних вимог до використання мультимедійних презентацій у діяльності з учнями молодших класів та підвищення кваліфікації вчителів-практиків у цьому напрямі, адже вони закладають та створюють умови для розвитку та формування особистості учня.

Метою нашої статті є проаналізувати та визначити психолого-педагогічні вимоги до використання мультимедійних презентацій у діяльності з учнями молодших класів.

Вивчаючи державні документи, зокрема, Національну доктрину розвитку освіти України, читаємо, що «... важливою умовою модернізації освіти України є підготовка та професійне вдосконалення науково-педагогічних та педагогічних кадрів. Держава має забезпечувати конкурентоспроможність навчальних закладів, які готують і в яких проходить перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, сприяти та здійснювати контроль за оволодінням педагогічними кадрами сучасними інформаційними технологіями [5].

Учителі початкових класів повинні володіти достатнім рівнем знань щодо правильного використання мультимедійних засобів у НВП. Окрім того, сучасний учитель початкових класів має вміти структурувати елементи навчального матеріалу, інтегрувати різнопредметні знання, максимально застосовувати образотворчу ілюстрацію, відеотехніку та комп'ютерну графіку, анімацію, методи проблемного навчання, діалогічні форми навчання тощо [6].

Необхідно зазначити, що переважна більшість вчителів молодших класів для навчально-виховних цілей застосовують мультимедійні презентації. Однак не всі учителі враховують психолого-педагогічні вимоги до використання мультимедійних презентацій у навчальній діяльності з учнями молодших класів.

У статті [1] виділено чинники, що важливо враховувати при використанні мультимедійних засобів у навчальному процесі початкової школи. Серед них:

- особливості психофізіологічного розвитку учнів молодшого шкільного віку;
- особливості навчально-пізнавальної діяльності учнів молодших класів;
- дидактичний потенціал мультимедійних технологій, орієнтованих на початкову школу;
- особливості використання мультимедіа-технологій у навчанні;
- вимоги до впровадження мультимедіа-технологій у навчальний процесі початкової школи (вимоги до влаштування та обладнання комп'ютерних класів, до організації діяльності учнів молодших класів з мультимедіа продуктами, до змісту навчального матеріалу в електронному ресурсі, ергономічні вимоги до мультимедійної продукції) [1].

Загально відомо, що застосування мультимедійних презентацій дозволяє не лише представити

навчально-розвивальний матеріал, а й залучити до процесу сприйняття органи чуття, що створюють умови для більш ефективного засвоєння матеріалу (порівняно з традиційними методами). Це сприяє підвищенню інтересу до засвоєння навчального матеріалу. У праці В. І. Імбер зазначено, що «... учителям необхідно вміти застосовувати мультимедійні засоби навчання для пробудження інтересу учнів, активності під час навчання. Специфікою навчання учнів молодших класів є візуалізація навчального матеріалу, а одним з більш ефективних способів її забезпечення є наочно-образний підхід за допомогою мультимедійних засобів навчання» [4].

Оволодіння вчителем початкових класів технологією мультимедіа здійснюється безпосередньою діяльністю, що містить три компоненти: 1) *навчальний* (уміння працювати з програмою Microsoft PowerPoint); 2) *методичний* (розроблення власної методики проведення навчальних занять з використанням можливостей мультимедійних засобів навчання); 3) *професійний* (перекваліфікація, підготовка вчителів з умінням застосування мультимедійні засоби навчання) [4].

Відомим фактом є те, що ефективність та результативність НВП з учнями молодших класів залежить від майстерності вчителя. Необхідно наголосити, що хронологічний вік учнів молодших класів охоплює період життя з 6 до 11 років. Ці вікові межі можуть змінюватись залежно від системи навчання, прийнятої у суспільстві до якого належить дитина.

Вступ на навчання до ЗНЗ визначається рівнем розвитку психічних процесів та дозрівання організму дитини. Учні молодших класів ростуть та розвиваються, а також зростає розумова працездатність. Також інтенсивний розвиток нервової системи учнів створює можливості для здійснення довільної поведінки, планування, виконання та контролю програми дій. Посилюється сила гальмування процесів вищої нервової діяльності учнів. Проте процеси збудження ще «беруть верх» над процесами гальмування, а тому діти молодшого шкільного віку залишаються непосидючими та нестриманими. Отже, їхня шкільна програма передбачає меншу тривалість уроку – 35 хв та містить рухливі вправи та ігри.

Провідною діяльністю учнів молодших класів виступає навчання, однак не потрібно забувати про ігрову діяльність учнів, за допомогою якої можливо посилити їхній інтерес до навчання.

Проаналізувавши наукову літературу щодо психофізіологічних особливостей учнів молодших класів, нами було визначено, що важливим є врахування наступних психічних процесів.

Відчуття та сприймання формуються гостротою зору та слуху, учні добре орієнтуються у формах та кольорах. Сприймання набуває довільної форми. Покращується робота аналізаторів, що дозволяє учням краще розрізняти відтінки кольорів, висоту звуків тощо.

Пам'ять учнів молодших класів характеризується заучуванням та відтворюванням. Мимовільне та

довільне запам'ятовування змінюється на образне та словесно-логічне.

Процес *мислення* молодших учнів починається з аналізу та синтезу дій або під час порівняння певних об'єктів.

Уява в учнів молодших класів надзвичайно бурхлива іноді некерована. Відбувається вдосконалення образів та фантазій, переважає мимовільна, поступово розвивається довільна увага.

Мовлення учнів молодших класів характеризується такими формами, як повторення, монологи, колективні монологи, повідомлення, критика, наказ, прохання, погроза, запитання, відповіді. Поповнення словникового запасу учнів відбувається за допомогою спілкування з однолітками.

Також після дослідження психолого-педагогічної літератури нами було підготовлено наступні рекомендації.

1. Збережіть необхідні матеріали в одній папці, на декількох носіях (презентацію, текстові документи, музику, відео тощо). Це необхідно робити у випадку, якщо у презентації є додатки.

2. Прийдіть завчасно до початку навчального заняття і перевірте приміщення та апаратуру, на якій буде демонструватися презентація.

3. Перед показом слайдів, зробіть «введення» в тему презентації-навчального заняття.

4. Запам'ятовування даних залежить від розташування на слайді презентації (рис. 1). У лівому верхньому куті слайда потрібно розміщувати важливі дані.

33%	28%
16%	23%

Рис. 1. Переваги розміщення важливих відомостей на слайді презентації

5. Для фону слайдів необхідно обирати яскраві кольори, але потрібно пам'ятати про вплив кольорів на учнів:

- теплі кольори (жовтий, оранжевий та червоний) сприятимуть збудженню та активізації уваги учнів;
- холодні кольори (зелений, синій, синьо-зелений, блакитний, фіолетовий) діють заспокійливо на учнів, можуть викликати сонливість;
- нейтральними кольорами є коричневий, бежевий;
- поєднання декількох кольорів у фоні та шрифті може суттєво вплинути на зорові відчуття комфорту.

6. Колір фону та шрифту для слайдів презентації має бути однаковим.

7. Важко сприймається малюнок фону, на якому розміщено текст.

8. Яскраві малюнки краще запам'ятовуються, але не потрібно розміщувати більше двох малюнків на одному слайді.

9. Анімаційні об'єкти краще використовувати наприкінці презентації, тому що вони розсіюють увагу учнів, заважаючи сприйманню навчального матеріалу.

10. Звук, мелодії краще використовувати перед початком показу слайдів (для введення учнів в тему презентації). За необхідності звуків чи мелодій в презентації робити їх короткими (10–30 сек).

11. Матеріал, що пропонується учням, має відповідати рівню їхніх знань.

12. Учні мають добре бачити текст презентації.

13. Шрифт краще використовувати Arial або Verdana, розмір шрифту повинен мати 22–28 пт. Курсив краще не використовувати, оскільки він гальмує швидкість сприйняття матеріалу.

14. Міжрядковий інтервал має бути полуторний або подвійний.

15. Не потрібно обтяжувати один слайд значним обсягом даних: учні зможуть запам'ятати не більше двох-трьох фактів із презентації.

16. Оптимальна кількість слайдів – 5–12 (залежно від віку учнів).

У діяльності з учнями молодших класів рекомендуємо створювати короткі презентації (5–10 хв), а якщо ваша презентація складається з великої кількості елементів (аудіо, відео фрагментів тощо), то необхідно робити перерви для переключення учнів з одного виду діяльності на інший, щоб не перевтомлювати їхньої зір. Під час демонстрації мультимедійних презентацій обов'язково враховуйте ергономічні вимоги: освітлення приміщення, зручність меблів (парт, стільців), розміщення учнів біля екрану (монітора, проектора, мультимедійної дошки) тощо.

Створюйте цікаві презентації, підбирайте актуальні для певного навчального матеріалу (шаблон, фон, текст, малюнки, звуки, мелодії тощо).

Важливим також є те, що комп'ютерні презентації мають переваги, пов'язані з тиражуванням та розповсюдженням. Створені на інших (наприклад магнітних чи паперових) носіях та пристроях моделі, схеми, діаграми, слайди, відеокліпи, звукові фрагменти можуть компактно зберігатися у цифровому вигляді. Вони не псуються, не займають багато місця, ними вільно можна керувати у процесі демонстрації та, за необхідності, можна модифікувати. Під час добору та формування змістовного та дизайнерського наповнення мультимедійних ресурсів необхідно враховувати, що мультимедійна інформація впливає на декілька каналів сприйняття, що призводить до розумових та емоційних перевантажень учнів [7].

Для сучасних мультимедійних продуктів та телекомунікаційних технологій, на відміну від традиційних друкованих джерел, характерним є одночасне використання зорових, слухових та тактильних каналів передавання інформаційних даних, що створює перенасичення інформацією, а це впливає на час, необхідний для її засвоєння.

Аналіз наукової літератури надав змогу визначити, що психолого-педагогічні вимоги до використання мультимедійних презентацій у діяльності з учнями

молодших класів не знайшли цілісного відображення у публікаціях, а тому потребують комплексного дослідження.

Більшість науковців доводить позитивний вплив наочності на швидкість сприйняття даних, відомостей та визначає переваги застосування мультимедійних засобів навчання, що ґрунтуються на зоровому і слуховому сприйнятті, що забезпечують швидке та ефективне засвоєння матеріалу завдяки багатоканальному поданню відомостей [5].

Багато вчителів використовують мультимедійні презентації, щоб подати навчально-розвивальний матеріал, як систему різних образів, насичених структурованою інформацією в послідовному порядку. Для демонстрації мультимедійних презентацій задіяно різні канали сприйняття. Це дозволяє подати інформацію у фактографічному та асоціативному вигляді. Завдяки такому поданню учні будуть швидше засвоювати навчальний матеріал. У проведеному дослідженні нами було визначено вимоги щодо змісту, кольору, фону, тексту, анімацій, звуків презентацій тощо, які необхідно враховувати у процесі підготовки мультимедійних презентацій для учнів молодших класів.

Таким чином, використання мультимедійних презентацій надає змогу вчителю цікаво подати навчально-виховний матеріал, а подані у презентації малюнки, портрети, експозиції, звуки, мелодії тощо допоможуть створити особливу атмосферу уроку. У подальшому планується дослідження щодо застосування мультиплікаційних фільмів у діяльності з учнями молодших класів.

Використані літературні джерела

1. *Андрієвська В. М.* Мультимедійні технології у початковій ланці освіти / В. М. Андрієвська, Н. В. Олефіренко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 2 (16). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/-view/26>.

2. *Годлевська К. В.* Психолого-педагогічні аспекти застосування мультимедіа в системі початкової освіти [Текст] / К. В. Годлевська // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – 2012. – № 1. – С. 55–60.

3. *Дементієвська Н. П.* Проектування, створення та використання навчальних мультимедійних презентацій як засобу розвитку мислення учнів / Н. П. Дементієвська, Н. В. Морзе // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – № 1 (2). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/284>.

4. *Імбер В. І.* Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів [Текст]: автореф. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. І. Імбер. – Вінниця, 2008. – 20 с.

5. *Коваленко В. В.* Проблеми підготовки вчителя і соціального педагога до застосування мультимедійних засобів для формування основ здоров'я молодших школярів / В. В. Коваленко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 5 (37). – С. 89–98. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt-issue/view/62>.

6. *Коломієць А. М.* Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів [Текст]: автореф. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. М. Коломієць. – К., 2008. – 45 с.

7. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібн. [Текст] / авт.: М. І. Жалдак, М. І. Шут, Ю. О. Жук, Н. П. Дементієвська, О. П. Пінчук, О. М. Соколюк, П. К. Соколов; за ред. Ю. О. Жука. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.

8. *Ястребов Л. Й.* Создание мультимедийных презентаций в программе MS PowerPoint 2002 / Л. Й. Ястребов // Вопросы Интернет-образования. – 2006. – № 41. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://vio.uchim.info/Vio_41/cd_site/articles/title.htm